

NAGRADE

Bogatstvo glumačke osobnosti

Božidarka Frait u hrvatskoj kinematografiji na neki način utjelovljuje specifičnu srž filmske glume – prepoznatljivim, promuklim glasom, iznimno fotogeničnim licem, pogledom i napose rijetko dosezivom prirodnošću ponašanja i govorenja pred kamerom

Božidarka Frait na Festivalu igranog filma u Puli 2011.

Izabrana prije nekoliko godina u jednoj anketi filmskih profesionalaca i kritičara za našu najbolju filmsku glumicu, Božidarka Frait u hrvatskoj kinematografiji na neki način utjelovljuje specifičnu srž filmske glume – prepoznatljivim, promuklim glasom, iznimno fotogeničnim licem, pogledom i napose rijetko dosezivom prirodnošću ponašanja i govorenja pred kamerom, prirodnošću koja je, kao i u svih drugih majstora nenametljive glume, uvijek rezultat iznimne

energije uložene u ulogu, uvijek i ujedno zrcalo bogatstva glumačke osobnosti. Beziznimno hvaljena od kolega filmaša kao potpuna i prava profesionalka, pa stoga i glumica koja je, kad i nije glumila glavne uloge, svojim epizodama, kao u nizu hrvatskih filmova od kraja osamdesetih naovamo (poput *Ispranih*), podizala ukupan dojam filma,

Božidarka Frait ipak je, onkraj cjelokupne svoje karijere, koja je potrajala više od četiri desetljeća i traje još uvijek, umnogome obilježila jednu epohu hrvatskoga filma – svojim ulogama u naslovima kao što su *Živa istina*, *Muke po Mati*, *Pucanj*, *Ljubica*, *Ritam zločina* i *Visoki napon*, najčešće fino suzdržanih, razboritih, mahom razočaranih, dubinski usamljenih žena osjenčanih melankoličnom sjetom. I tako, takvim se kreacijama opet vraćamo na početak da utvrdimo kako je u slučaju Božidarke Frait znalo doći do onog jedinstvenog poklapanja napisane uloge, žene u scenariju i odglumljene uloge, žene na ekranu, i to upravo zahvaljujući njezinu licu i njezinoj gesti.

Božidarka Frait (1941), glumica. Diplomirala glumu na zagrebačkoj Akademiji dramske umjetnosti 1968. Radila u Zagrebačkom kazalištu lutaka i na Hrvatskoj radioteleviziji. Glumiti je započela u kazalištu početkom 1950-ih, a na filmu 1959. Ostvarila je oko 40 filmskih uloga, među kojima se izdvajaju one u filmovima *Živa istina* (1972) Tomislava Radića (*Zlatna Arena*), *Pucanj* (1977) Kreše Golika (*Grand Prix* Jugoslavenske televizije), *Ljubica* (1978) Golika (*Srebrna Arena*) i *Ritam zločina* (1981) Zorana Tadića. Nastupala je i u koprodukcijским i stranim filmovima, u radio-dramama te na televiziji (*Žena s krajolikom* Ivice Matića, 1975; *Pet mrtvih adresa* Branka Ivande, 1984).

Članovi Komisije za filmsku umjetnost Odbora Nagrade Vladimir Nazor: Krsto Papić (predsjednik), Ognjen Sviličić, Suzana Nikolić, Snježana Tribuson, Dejan Šorak, Bruno Kragić, Vera Zima

Ritam zločina, red. Zoran Tadić, 1981.

Živa istina, red. Tomislav Radić, 1972.

Angažiranost i ustrajnost

Uz vrhunska umjetnička ostvarenja, Vitezov poseban i prepoznatljiv doprinos kazalištu predstavlja revitalizacija ideje tzv. pučkog kazališta i glumačke družine

U četrdeset godina umjetničkoga djelovanja Zlatko Vitez ostvario je stotinjak uloga u Dramskome kazalištu Gavella, Glumačkoj družini Histrion, Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu, Varaždinu i Osijeku, u Zagrebačkom kazalištu mladih, Teatru &TD i Kazalištu Ulysses te u filmskoj, televizijskoj i radijskoj produkciji.

Utemeljitelj je Kazališne družine Histrion, Plovećega kazališta Histrion i Zagrebačkoga histrionskog ljeta na Opatovini. Svi ovi kazališni projekti kontinuirano traju od osnutka do danas. Dugogodišnjim djelovanjem i umjetničkim postignućima obilježio je hrvatsko kazalište, ali i hrvatsku kulturu u cjelini. Svim svojim scenskim, ali i društvenim ulogama, nadarenošću, znanjem i ustrajnošću stekao je ugled vrsnog umjetnika i kulturnog djelatnika s vizijom te stvorio djela neosporne vrijednosti.

Uz vrhunska umjetnička ostvarenja, njegov poseban i prepoznatljiv doprinos kazalištu predstavlja revitalizacija ideje tzv. pučkog kazališta i glumačke družine kao temeljnih pokretača i nositelja kazališne umjetnosti, u čijem je središtu pozornosti publika, posebice ona izvan kulturnih središta, povijesnih kazališnih zdanja i elitnih festivala.

Čitav umjetnički život Zlatka Viteza odvijao se između institucionalnih kazališta kao mogućnosti ostvarenja vlastite glumačke nadarenosti i osobnosti te usporednoga traženja drugačijih pristupa i različitih poetika. Respektabilan broj priznanja i nagrada, među kojima se sada

ističe Nagrada *Vladimir Nazor* za životno djelo, potvrda su iznimne društvene i vrhunske umjetničke vrijednosti njegova životnoga puta i djela.

Zlatko Vitez rodio se 1950. u Varaždinu. Godine 1972. završava studij glume na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu. U kazalištu je odigrao stotinjak uloga (GD Histrion, Dramsko kazalište Gavella, SK Kerempuh, HNK u Zagrebu i dr.) te dramatisirao dvadesetak kazališnih djela. Osnivač je i umjetničko-organizacijski ravnatelj Glumačke družine Histrion. Odigrao je zapažene uloge na filmu, televiziji i radiju. Dobitnik je niza priznanja i nagrada za svoj umjetnički rad: Nagrade *Dubravko Dujšin* (1987, 1998), Marulićeve nagrade (1993), nagrade Fonda Miroslava Krleža (1993), Nagrade hrvatskog glumišta (1993, 1997, 2000), godišnje Nagrade *Vladimir Nazor* (1998), Medalje i Nagrade grada Zagreba (1997, 2005), Nagrade Grada Varaždina (2009) i drugih. Uz umjetnički angažman ostvario je i političku karijeru, obnašao važne društvene i političke funkcije te primio visoka priznanja za doprinos u stvaranju hrvatske države.

Članovi Komisije za kazališnu umjetnost Odbora Nagrade Vladimir Nazor: Branka Cvitković (predsjednica), Goran Grgić, Nino Škrabe, Boris B. Hrovat, Georgij Paro, Sanja Nikčević, Petar Selem

Histrioni kao životno djelo

Napunili smo punih 36 godina i Histrioni su najdugovječnija nezavisna kazališna grupa na ovim prostorima. Kada smo 1975. godine započinjali, mnogi su novinari pisali kako nalikujem ludom vitezu koji juriša na vjetrenjače

Zlatko Vitez na Danu domaćina 18. Festivala glumca, 2011.

razgovarao: **Želimir Ciglar**

Zlatko Vitez, glumac i kulturni djelatnik, ovogodišnji je dobitnik Nagrade za životno djelo u području kazališne umjetnosti koja nosi ime pjesnika Vladimira Nazora.

Što smatrate svojim najvažnijim dostignućem?

– Svojim životnim djelom smatram osnivanje, ali i očuvanje Glumačke družine Histrion. Eto, ove smo godine napunili punih 36 godina i to je najdugovječnija nezavisna kazališna grupa na ovim prostorima. Kada smo 1975. godine započinjali, mnogi su novinari pisali kako nalikujem ludom vitezu koji juriša na vjetrenjače, a danas se možemo dičiti i Histrionskim domom u Ilici 90.

Otpočetka ste određivali tko će i što raditi. Je li to jedini način da trupa opstane i da se razvija?

– I onda sam smatrao, a smatram to i danas, da kazališta moraju voditi jake umjetničke i svestrane osobnosti. Kroz moj kazališni rad cijelo su se vrijeme prožimale gluma, režija, organizacija i još mnoge vještine kao npr. sviranje, pjevanje, likovna kultura... Stoga sam se i mogao nametnuti Histrionima kao *primus inter pares*. Radili smo glumište koje od prvih naših predstava nije bilo mišljeno za kritiku nego za publiku. Često sam citirao misao Romaina Rollanda: „Ako hoćete umjetnost za narod, okrenite se narodu.” Na tim načelima djelujemo i danas. Sačuvali smo Ploveće kazalište i gostovanja u najmanjim sredinama, 26. Zagrebačko histrionsko ljeto je iza nas, a u Histrionskom domu,

u počast našem velikom Histrionu Mladenu Crnobrnji Gumbeku, održavamo Festival cabareta Gumbekovi dani.

Kad ste počinjali, i drugi su mladi intelektualci nastojali visoku kulturu učiniti dostupnom puku. Nastala su tako i *Osamljena srca* Slobodana Šnajdera i Marina Carića... U tom vremenu, dakle, nastojanja vašeg intelektualnog naraštaja nisu bila da se dočepate središta kazališnoga života, primjerice HNK-a, nego ste pošli na periferiju!

– Mi smo u hrvatsko glumište vratili preoblikovani pučki teatar. Želja nam je bila promicati mlade dramatičare, ali oživljavali smo i nacionalnu baštinu. Godine 1971. u časopisu *Dubrovnik*, koji izdaje Matica hrvatska, naišao sam na tekst svojega profesora Nikole Batušića, koji piše da bi osim postojećih velikih kazališta trebalo formirati male kazališne družine koje bi išle i u manja mjesta te širile hrvatsku kazališnu kulturu. Mi smo ga, eto, poslušali, ali su nas mnogi kritičari onda proglašavali kazalištem 19. stoljeća, tj. preporodnim kazalištem, u stilu „Još nas ima!” Svoju punu satisfakciju doživjeli smo, naravno, s osamostaljenjem hrvatske države. Posebne izraze pažnje iskazivao nam je prvi predsjednik, dr. Franjo Tuđman, kojega smo pozivali na naše predstave kada se to nitko nije usudio. Kada mi je jednom prigodom darovao svoju knjigu *S vjerom u samostalnu Hrvatsku*, rekao mi je kako su histrionske predstave bile na tragu te njegove knjige. Iz tog vremena pamtim i izjavu jednoga visokog činovnika iz kulture, koji je rekao da bi sad, kad je došla hrvatska država, Histrione trebalo ukinuti, jer „će sada sva kazališta biti hrvatska”. Jesu brus! (smijeh)

Kazališta nema bez mecena. Što sve glumac, koji vodi pogon od stotinjak suradnika, mora činiti da bi družina opstala i razvijala se?

– Više se ne sjećam tko je to napisao, ali po prilici ovako: „Histrioni su uvijek bili blizu politike, ali često i u sukobu s njom.” Jest, od osnutka smo bili pod političkom paskom, tako da su nam neke predstave doživjele i zabrane izvođenja, bolje reći nemogućnost igranja. Događalo nam se da su nam i one bijedne subvencije ukidane, što se, nažalost, događa i danas. Umjesto da nam se programska sredstva povećavaju, s otvaranjem Histrionskog doma ona su umanjena za pola milijuna kuna. Kao primjer navest ću Vam omjer nekoga gradskoga kazališta i Histriona. S godišnjom dotacijom jednoga gradskoga kazališta Histrioni bi mogli producirati trideset premijera i nebrojeno repriza, a gradska kazališta s tim novcem svega tri do četiri premijere. Nažalost, postoji velik antagonizam činovnika u kulturi prema privatnim inicijativama i tu će se zasigurno nešto trebati mijenjati. A kad je posrijedi opstanak Družine, šef računovodstva GDK-a Gavella, Vinko, kada mu se potužim na maćehinski odnos financiranja Histriona, kaže ovo: „Ti si čarobnjak. Nije mi jasno kako to uspijevaš!?” Znam se našaliti pa reći: „Uz sve nagrade, odličja i priznanja koje sam dobio, ja sam nosilac i šećerne bolesti, bolesti srca, visokog tlaka i bolesti krvnih žila”. E, tko to sve ima?! (smijeh)

Histrioni su zajedno s Pavlom Pavličićem pokrenuli akciju preispitivanja djela Marije Jurić Zagorke. Bila je hit na Opatovini...

– Zagorkini su me romani fascinirali još kao dječaka, a s osnivanjem Zagrebačkog histrionskog ljeta bio sam u potrazi za piscem koji je svojim djelima obilježio Zagreb. U to sam vrijeme nekako pročitao i upravo izašlu knjigu *Uvod u monografiju Marije Jurić Zagorke* Stanka Lasića, koja me učvrstila u uvjerenju da je Zagorka ne samo popularna nego i velika spisateljica. Nakon ogromnog uspjeha *Gričke vještice* na Opatovini smo odigrali i *Kćeri Lotrščaka*, *Viteza slavonske ravni*, *Jalnuševčane* te megakazališni spektakl *Tajnu Kravog mosta*. Pokrenuli smo i akciju za podizanje spomenika Zagorki 1988. Glumci su bili čak i donatori, a spomenik u Tkalčičevoj ulici otvorili smo u ljeto 1991. godine početkom Domovinskog rata.

Početkom devedesetih Krleža i nije bio baš u modi, a vi ste odigrali *Krležijadu* više od 200 puta.

– Devedesete su moje najplodnije godine, iako sam cijelo to vrijeme bio aktivan u politici. S Histrionima mi je uspjelo napraviti *Krležijadu*, jednu od najnagrađivanijih predstava u povijesti hrvatskoga glumišta. S Paolom Magelijem u ZKM-u, po mnogima, tu mislim prije svega na kolege, napravio sam svoju životnu ulogu – Vojnickog u predstavi *Ujak Vanja* Antona Pavlovića Čehova. A kad je riječ o Krleži i o tvrdnji tzv. lijevih krugova i podvali da ga službena politika *nije voljela*, to jednostavno nije točno. Pisao sam o tome u *Hrvatskom glumištu* i dokazao da Krleža nije nikada više igran nego baš u tom Tuđmanovu, kako to znaju reći, „rigidnom režimu”.

Imate pozornicu, Opatovina i dalje živi, brod plovi. Koji pisci slijede?

– Eto, u nešto više od godinu dana postavili smo četiri praisvedbe hrvatskih dramatičara. Komadi Amira Bukvića *Tko je slušao Berlinski*

Glumačka družina Histrion, Zagreb: Ronald Harwood, *Garderobijer*, red. Joško Juvančić, 2009.

zid, zatim *Mjehur od sapunice* Ivana Gorana Viteza, *Idu svati, mlade ni* Nina Škrabe, *Hrvatsku Antigonu* Miroslava Međimorca, a nedavno su započele i probe za *Stanovnike izgubljenog doma* Dubravka Jelačića Bužimskog.

Naš sjajni kajkavski komediograf Tituš Brezovački ponovno se, poslije gotovo dva desetljeća, vraća na Opatovinu. Godine 2013. prisjećamo se 120. obljetnice rođenja Miroslava Krleže i kanimo cijelu sezonu posvetiti najvećemu hrvatskom piscu. U planu su *Zastave*, *U agoniji*, a maštao sam i o *Kraljevu* na Opatovini, i to još prije dvadeset godina, i nadam se kako ću i taj svoj kazališni san 2013. godine i ostvariti.

Glumačka družina Histrion, Zagreb: Tahir Mujičić – Boris Senker – Nino Škrabe, *Domagojada*, red. Vladimir Gerić, 1995.

Između plača i smijeha

Kako monodrama Familija u prahu u cijelosti počiva na izražajnim sposobnostima glumice, tragični je lik Juliške u Jagodi Kralj Novak pronašao svoga autentičnog interpreta

Godišnja Nagrada Vladimir Nazor za umjetničko ostvarenje na području kazališta dodjeljuje se Jagodi Kralj Novak, prvakini drame Hrvatskoga narodnog kazališta u Varaždinu, za ulogu Juliške u predstavi *Familija u prahu* Nine Mitrović, u režiji Sama M. Streleca, koja je praižvedena 11. veljače 2010.

Kako monodrama *Familija u prahu* u cijelosti počiva na izražajnim sposobnostima glumice, tragični je lik Juliške, usvojimo li Pirandellovu scensku metaforu, u Jagodi Kralj Novak pronašao svoga autentičnog interpreta svjedočeći o rijetko ostvarenoj simbiozi. Krećući se oštrim, a opet teško odredivim granicama između tragedije i

Hrvatsko narodno kazalište u Varaždinu i Novi Zato, Ptuj, Slovenija: Nina Mitrović, *Familija u prahu*, red. Samo M. Strelec

groteske, karikature, satire i melodramskih akcenata, kao i nejasnim područjem između plača i smijeha, Jagoda Kralj Novak uspjela je na potresan način predočiti, dapače učiniti, bolno evidentnom sudbinu marginalizirane žene koja živi nečujnim životom, tu negdje pokraj nas, koju je život najprije opčinio, a onda prevario, koju na kraju mi više i ne primjećujemo – jer je postala dijelom naše svakodnevice. Jagoda Kralj Novak u stalnome je angažmanu u varaždinskome HNK-u od 1973., gdje je dosad realizirala stotinjak uloga. Kako se već na samome početku karijere istaknula izuzetnom darovitošću i prirođenim osjećajem za scenu, unatoč početnom neiskustvu, povjeravane su joj velike uloge poput Maše u *Galebu* Antona Pavlovića Čehova, Mladenke u *Piru malograđana* Bertolta Brechta, Lukrecije u *Mandragoli* Niccolòla Machiavellija, Ane Hoffmann u *Metastazi* Slobodana Šnajdera, Grete u *Vježbama u Goethe institutu* Ivana Bakmaza, Genje u *Emeričkom*, dramatizaciji *Zastava* Miroslava Krležu i dr.

Hrvatsko narodno kazalište u Varaždinu i Novi Zato, Ptuj, Slovenija: Nina Mitrović, *Familija u prahu*, red. Samo M. Strelec

Kasnije razdoblje njezina umjetničkoga djelovanja obilježio je kontinuitet velikih i cijenjenih glumačkih ostvarenja. Interpretirala je glavne ženske uloge u četiri predstave prema Krležinim tekstovima: Bobočku u *Povratku Filipa Latinovicza*, Jedvigu Jesensku u *Na rubu pameti*, Anku u *Kraljevu* te u najnovije doba Lauru u drami *U agoniji*. Magistravno je tumačila uloge kako klasičnih djela, tako i onih koja pripadaju suvremenoj, pa čak i eksperimentalnoj dramaturgiji. Upravo joj je takva karijerna specifičnost, temeljena na repertoarnoj te stilskoj i žanrovskoj raznovrsnosti, priskrbila status jedne od velikih dama, mogli bismo reći – karijatida današnjega hrvatskog teatra.

Članovi Komisije za kazališnu umjetnost Odbora Nagrade Vladimir Nazor: Branka Cvitković (predsjednica), Goran Grgić, Nino Škrabe, Boris B. Hrovat, Georgij Paro, Sanja Nikčević, Petar Selem

Realistična uvjerljivost

Počevši izuzetno upečatljivo sa šepavom Rožom, Marija Kohn uspješno radi i danas, preko pedeset godina od svoje prve uloge

Marija Kohn na Festivalu igranog filma u Puli, gdje joj je uručena Nagrada Fabijan Šovagović DHFR-a, 2011.

Marija Kohn ostvarila je oko šezdeset filmskih uloga. Već prvom ulogom na filmu, 1957. godine, u Hanžekovićevu filmu *Svoga tela gospodar*, pokazala je svoju umješnost i dojmljivo dočarala lik Kolarove šepave Rože. Stvorila je bogat i psihološki iznijansirani lik, koji je i danas ostao jedan od najupečatljivijih ženskih likova hrvatske kinematografije. Počevši izuzetno upečatljivo, Marija Kohn uspješno radi i danas, preko pedeset godina od svoje prve uloge. Radila je s većinom hrvatskih redatelja, od Hanžekovića, Tanhofera, Bauera, Hadžića, Vrdoljaka, Radića, Brešana, Hitreca, Schmidta... do mlađih redatelja: Mitrovića, Pavlovića, Juke. I danas Marija Kohn nastoji i u malim ulogama ostvariti likove prepoznatljive psihologije i realistične uvjerljivosti. U filmu *Inkasator*

ostvarila je uvjerljiv, kompleksan lik starije zagrebačke gospođe uronjene u malograđanske predrasude i strahove te pokazala kako nije ništa izgubila od svoje glumačke vitalnosti. U filmu *Pola ure za baku* gluma Marije Kohn balansira između dvije psihološke krajnosti dajući tako liku potrebnu plastičnost i zanimljivost. Dobitnica je mnogih nagrada za uloge u kazalištu, radiodrami i na filmu.

Njezin cjelokupan opus svakako zaslužuje i nagradu udruge filmskih redatelja DHFR-a Fabijan Šovagović, koju joj ove godine dodjeljujemo.

Žiri nagrade Fabijan Šovagović: Antonio Nuić, Vinko Brešan, Snježana Tribuson

Inkasator, red. Igor Mirković, 2009.

Svoga tela gospodar, red. Fedor Hanžeković, 1957.

Glumljenje postalo življenje

*Darija Lorenci Flatz svojom je glumačkom osobnošću i senzibilitetom istkala i mrežu istančanih suodnosa s ansamblom
Milan Pleština suvereno je vladao Krležinom gorko-opojnom verbalistikom*

Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu: Ivica Boban, *Zagorka*, red. Ivica Boban

Nagrada Mila Dimitrijević za najbolju žensku ulogu u kazališnoj sezoni 2010./2011. dodijeljena je Dariji Lorenci Flatz za tumačenje uloge Marije Jurić Zagorke u predstavi *Zagorka* autorice i redateljice Ivice Boban.

Zagorka je bila osporavana i kao novinarka, i kao spisateljica, i kao žena, u vječnoj borbi za svoja i tuđa ljudska i profesionalna prava!

Teško je takav intenzivan, bogat i zanimljiv život prenijeti na scenu, svesti ga na dramski predložak i prikazati ga u nekoliko sati. Još je teže, ali i zanimljivije, jednoj glumici na sceni ostvariti taj i takav život u rasponu od djevojčice do starice. Hrabro se upustivši u glumačko istraživanje najrazličitijih Zagorkinih životnih situacija i emotivnih stanja, uz kontinuirani rad na ishodišnom tekstu predstave, upravo je to uspjelo Dariji Lorenci Flatz. Njezino je glumljenje uloge postalo življenje uloge. Svojom je glumačkom osobnošću i senzibilitetom istkala i mrežu istančanih suodnosa s ansamblom pa je konačan rezultat bila velika umjetnička kreacija, koja je na juriš osvojila publiku.

Bravurozno umijeće

Nagrada Mila Dimitrijević za najbolju mušku ulogu u kazališnoj sezoni 2010./2011. dodijeljena je Milanu Pleštini za tumačenje uloge Leonea Glemabaya u predstavi Miroslava Krleže *Gospoda Glembajevi* u režiji Vite Taufera.

Generacijama glamuroznu dramsku ulogu i svoju dvoobličnost Pleština je gradio na obrani svoga, po vlastitu ocu izruganoga, slikarstva, pri čemu se glumački nije ustručavao dignuti šake – kao ekscentrik i luđak (M. Krleža: *O Glembajevima*) – na samoga sebe, da bi potom kist zamijenio smrtonosnim škarama. Pritom je Milan Pleština suvereno vladao onim, gotovo notnim, fiksiranjem i agonskim artikuliranjem Krležine neponovljive gorko-opojne verbalistike kao umijećem bravuroznoga govornišva, a u drugom činu i same čiste partiture.

Krležino glumište u 82. godini scenskoga života *Gospode Glembajevih* – koji nam dolaze iz djetinjstva teatra i koji su ujedno jamstvo teatarske promjenjive, ali nikako ne i prevrtljive, dugovječnosti – dobilo je novoga šprahera – Milana Pleštinu.

*Ocjenjivački sud Nagrade Mila Dimitrijević HNK-a u Zagrebu:
Ivka Dabetić, Nedjeljko Fabio, Đurđa Škavić*

Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu: Miroslav Krleža, *Gospoda Glembajevi*, red. Vito Taufer